

## NORGES BONDELAG



Miljødirektoratet  
Postboks 5672 Sluppen  
7485 TRONDHEIM

Vår saksbehandler  
Finn Erlend Ødegård  
+47 92 85 84 95

Vår dato  
17.01.2014  
Deres dato  
04.10.2013

Vår referanse  
10/00717-6  
Deres referanse  
2013/6871

## Høring av forslag til forskrifter og faggrunnlag for prioriterte arter

Norges Bondelag viser til høringsbrev av 4. oktober 2013 om forslag til forskrifter og faggrunnlag for prioriterte arter. Forslaget gjelder fire plantearter og en moseart som foreslås tatt med i ordningen prioriterte arter. For tre av artene foreslås opprettelse av økologiske funksjonsområder.

### Generelt om ordningen prioriterte arter.

Norges Bondelag uttalte i høringsbrev til Energi- og miljøkomiteen 4.5.2009 blant annet;

*”Generelt vil Norges Bondelag understreke at lovforslaget er en vid fullmaktslov. Dette vil i praksis bety en sentralisering av myndighet gjennom forskrifter og derfor usikkerhet for grunneiere/rettighetshavere om hva de kan foreta seg i framtida uten å komme i konflikt med lovens bestemmelser. Norges Bondelag frykter blant annet at innføring av §§ 23 og 24 (prioriterte arter) i praksis vil bety en snikinnføring av vern uten rett til erstatning.*

*Norges Bondelag vil overfor Energi- og miljøkomiteen ta opp følgende punkter:*

- *Nødvendige tiltak for å ta vare på prioriterte arter og utvalgte naturtyper skal løses direkte gjennom nasjonale handlingsplaner og ikke gjennom forskrifter”*

Erfaringen i etterkant av lovbehandlingen har dessverre vist at ovennevnte frykt for snikinnføring av vern uten erstatning til grunneierne er i ferd med å bli en realitet.

Restriksjoner for slått på høyproduktive grasarealer på innmark for å beskytte den prioriterte fuglearten svarthalespove på Jæren, har medført store problemer for bøndene her. Svarthalespoven trekker til Jæren i april måned for å hekke. For å kunne starte hekkingen foretrekker den bl.a. fuktige, åpne enger og 10-15 cm høy vegetasjon. Bøndenes grasproduksjon av flerårig eng og raigras er den eneste vegetasjonen som fyller disse kravene så tidlig på våren. Det er så langt vi kjenner til kun registrert hekking på innmark

### Bondelagets Servicekontor AS

<b>Postadresse:</b> Postboks 9354 Grønland 0135 OSLO	<b>Besøksadresse:</b> Landbrukets Hus, Schweigaardsgate 34 C 0191 OSLO	<b>Telefon:</b> 22 05 45 00	<b>E-postadresse:</b> bondelaget@bondelaget.no
<b>Norges Bondelag</b> Bondelagets Servicekontor AS	<b>Org.nr.:</b> 939678670 <b>Org.nr.:</b> 985063001 MVA	<b>Bankkonto:</b> 8101.05.12891 <b>Bankkonto::</b> 8101.05. 91392	<b>Internett:</b> www.bondelaget.no

Vår dato	Vår referanse
16.01.2014	10/00717-6

---

på de produktive grasarealene i Rogaland. Arten ser ut til å foretrekke disse arealene fremfor de nærliggende våtmarksområdene og strandsonen da de sistnevnte arealene ligger brunsvide når hekketiden starter og mangler den vegetasjonen som trengs. Forskriften som trådte i kraft i 24.05.2011 fastsetter forbud mot grasslått på innmark, der fylkesmannen utpeker økologiske funksjonsområder, fram til 15. juli.

Så langt er det 29 grunneiere i Klepp kommune som er berørt av forskriften. De fleste av disse bøndene er aktive produsenter av gras som går til produksjon av melk og kjøtt. Til sammen produserer disse bøndene årlig om lag 4,5 millioner liter melk og kjøtt fra 2.600 storfe. Når bøndene pålegges å utsette slåtten til 15. juli, blir grasproduksjonen redusert, bøndene påføres betydelige driftsulemper og matproduksjonen reduseres.

Også for andre av de åtte artene som per i dag har status som prioriterte arter er det knyttet konflikter. Jernbaneverket er ilagt en bot på en million kroner for sprøyting av plantearten drageholde, og Statens vegvesen har måttet redegjøre til fylkesmannen i Hedmark for slått av dragehode i veikanten. I Alta ble det er strid om valg av trase til ny E6 utenom sentrum der alternativet sto mellom å bygge ned dyrka jord eller et miljø med den prioriterte billearten elvesandjeger. I Sør-Norge har den prioriterte sommerfuglarten klippeblåvinge stanset etablering av hyttefelt i Halden kommune og husbygging i Tvedestrand kommune.

Norges Bondelag har under arbeidet med naturmangfoldloven vært opptatt av å få til gode virkemidler i naturforvaltningspolitikken. Når det gjelder nye virkemidler som prioriterte arter og utvalgte naturtyper er det avgjørende at disse blir praktisert i tråd med lovens intensjoner og at "vernet" får lokal aksept og oppslutning fra bønder og grunneiere uten store konflikter. For å lykkes er det svært avgjørende at denne type virkemiddel i praksis ikke oppleves som et strengt og omfattende verneregime, og at de tydelig skiller seg fra områdevern som f.eks landskapsvernområde eller naturreservat.

**Norges Bondelag vil påpeke at det i høringsforslaget er vanskelig å se forskjell på restriksjonene for de økologiske funksjonsområdene for artene trøndertorvmose, jærtistel og skredmjelt og restriksjoner som vanligvis gjelder for et verneområde.**

Prioriterte arter og utvalgte naturtyper er i naturmangfoldloven tenkt som en mellomløsning mellom områdevern og generelle prinsipper for bærekraftig bruk. Det gis derfor ikke erstatning for prioriterte arter og utvalgte naturtyper, slik det gjøres for områdevern. **Norges Bondelag mener at dette må bety at geografisk omfang må være begrenset og at restriksjonsnivået i praksis ikke kan være det samme som for områdevern.**

Vi viser til at Stortinget har forutsatt at de økologiske funksjonsområdene skal gjelde for mindre areal og at myndighetene skal informere grunneierne om hvilke konkrete områder dette gjelder.

Sitat fra Innst. O.nr. 100 (2008-2009):

*"Komiteen er elles samd i dei avgrensingar som er føreslegne ved fastsetting av reglar for beskyttelse av økologiske funksjonsområde. Dei skal gjelde mindre areal og skal ikkje medføre ein vesentleg vanskeliggjering av igangverande bruk."*

Vår dato                      Vår referanse  
16.01.2014                      10/00717-6

---

*”Komiteen vil støtte Regjeringen i at styresmaktene skal orientere dei grunneigarar som har prioriterte arter etter forskrift på sin eigedom om kva konkrete område som vert omfatta av eventuelle reglar om beskyttelse av økologiske funksjonsområde, og at det er denne informasjonen grunneigaren skal forholde seg til. Dette er etter komiteen si meining nødvendig for å få ordninga med prioriterte arter til å fungere, og at ordninga vert føreseieleg for den enkelte grunneigar.”*

Miljødirektoratet skriver imidlertid at forskriftene om prioriterte arter ikke er juridisk knyttet direkte til kart. Forskriftene skal omfatte både områder som er kjent på tidspunktet da forskriften gis, og områder som blir kartlagt på et senere tidspunkt. Det er fylkesmennenes oppgave å underrette grunneiere om hvor forekomstene av prioriterte arter og økologiske funksjonsområder finnes, og sørge for dialog med kommuner, grunneiere, tiltakshavere, andre aktører i lokalmiljøet og andre sektormyndigheter om hvordan forekomstene bør skjøttes og hvilke aktiviteter som eventuelt ikke kan finne sted der.

Vi viser til at Miljødirektoratet, i Ot.prp. nr. 52 (2008-2009) Om lov om forvaltning av naturens mangfold, antyder at ca 400 arter er aktuelle for ordningen prioriterte arter.

**Norges Bondelag mener det blir svært vanskelig for grunneierne å forholde seg til bestemmelsene som gjelder for de økologiske funksjonsområdene uten at områdene er kartfestet. Norges Bondelag krever at størrelsen på de økologiske funksjonsområdene reduseres til å gjelde mindre areal og at disse arealene kartfestes, slik Stortinget forutsatte da naturmangfoldloven ble vedtatt.**

Det framgår verken av naturmangfoldloven eller høringsforslaget når et areal går inn under regimet ”økologisk funksjonsområde” og når det går ut. Arter flytter seg og det kan være mange år siden den aktuelle prioriterte arten sist ble observert på dette arealet. Hvor lenge skal et areal har restriksjoner knyttet til økologisk funksjonsområde etter at arten sist ble observert? **Norges Bondelag krever at Klima- og Miljødepartementet avklarer begrepet ”økologisk funksjonsområde”.**

Til de foreslåtte artene:

Jærtistel og skredmjelt:

Jærtistel vil ha moderat beitepress og/eller slått. Arten forsvinner dersom beitepresset blir for lite eller for stort og ved overgjødsling. Skredmjelt trenger tilgang til rasområder for å kolonisere og trues blant annet av at leveområdene gror igjen med trevegetasjon. Både jærtistel og skredmjelt er oppført i forskrift om truede arter og er allerede fredet mot ”direkte skade og ødeleggelse, innsamling og annen form for direkte etterstrebelse”.

I forslaget til forskrift for jærtistel står at;

§ 3. *Forbod mot uttak, skade og øydelegging*

*”Alle former for uttak, skade eller øydelegging av jærtistel er forbode. Som øydelegging er medrekna gjødsling, utbygging, vegbygging, deponering av massar, intensiv beiting og andre handlingar dersom dei er eigna til å skade, tildekke eller på annan måte forringe førekomstane av arten.*

#### § 4. Arten sitt økologiske funksjonsområde

*”Som økologisk funksjonsområde for jærtistel reknast arten sitt leveområde. I det økologiske funksjonsområdet for jærtistel er bruk som tar omsyn til leveområda for arten tillaten. Annan bruk er ikkje tillaten. Med unntak av dei handlingane som er nemnte i tredje ledd, kan forvaltningsstyresmakta inngå avtale med grunneigar eller rettshavar om kva handlingar som skal vere tillatne, og kva handlingar som ikkje skal vere tillatne. Forbodet etter andre punktum gjeld ikkje for handlingar som er regulerte i avtalen.*

*Gjødsling, utbygging, vegbygging, deponering av masser og intensiv beiting er forbode.*

*Dersom reglane i andre eller tredje ledd fører til ei vesentleg vanskeleggjering av igangverande bruk og eit vesentleg tap, kan grunneigar krevje at området blir verna etter naturmangfaldlova kapittel V, eller at det blir gjort unntak frå prioriteringa for dei aktuelle områda etter § 8.*

*Dersom det blir planlagt inngrep i eit økologisk funksjonsområde for jærtistel, kan forvaltningsstyresmakta krevje at følgjene av det planlagde inngrepet for arten blir klarlagt, i samsvar med naturmangfaldlova § 24 første ledd bokstav c.*

*Ved vedtak etter anna lovverk, skal omsynet til arten og arten sitt økologiske funksjonsområde bli ivareteke i samsvar med denne forskrifta.”*

I forslaget til forskrift for skredmjelt står at;

#### § 3. Forbod mot uttak, skade og øydelegging

*”Alle former for uttak, skade eller øydelegging av skredmjelt er forbode. Som øydelegging er medrekna tilplanting, deponering og uttak av massar, utbygging, vegbygging og andre handlingar dersom dei er eigna til å skade, tildekke eller på annan måte forringe førekomstar av arten”.*

#### § 4. Arten sitt økologiske funksjonsområde

*”Som økologisk funksjonsområde for skredmjelt reknast arten sitt leveområde.*

*I det økologiske funksjonsområdet for skredmjelt er bruk som tar omsyn til leveområda for arten tillaten. Annan bruk er ikkje tillaten. Med unntak av dei handlingane som er nemnte i tredje ledd, kan forvaltningsstyresmakta inngå avtale med grunneigar eller rettshavar om kva handlingar som skal vere tillatne, og kva handlingar som ikkje skal vere tillatne. Forbodet etter andre punktum gjeld ikkje for handlingar som er regulerte i avtalen.*

*Tilplanting, deponering og uttak av massar, utbygging og vegbygging er forbode. Dersom reglane i andre eller tredje ledd fører til ei vesentleg vanskeleggjering av*

Vår dato                      Vår referanse  
16.01.2014                    10/00717-6

---

*igangverande bruk og eit vesentleg tap, kan grunneigar krevje at området blir verna etter naturmangfaldlova kapittel V, eller at det blir gjort unntak frå prioriteringa for dei aktuelle områda etter § 8.*

*Dersom det blir planlagt inngrep i eit økologisk funksjonsområde for skredmjelt, kan forvaltningsstyresmakta krevje at følgjene av det planlagde inngrepet for arten blir klarlagt, i samsvar med naturmangfaldlova § 24 første ledd bokstav c.*

*Ved vedtak etter anna lovverk, skal omsynet til arten og arten sitt økologiske funksjonsområde bli ivareteke i samsvar med denne forskrifta”.*

De foreslåtte restriksjonene som skal gjelde i de økologiske funksjonsområdene for jærtistel og skredmjelt er like strenge som for verneområder. Til tross for det strenge restriksjonsnivået, følger det ikke erstatning til grunneier. Både jærtistel og skredmjelt har sine leveområder i jordbrukets produksjonslandskap og er avhengig av utmarksbeiting og skjøtsel. Erfaringene fra svarthalespove viser at det vil skape store konflikter med et strengt verneregime på utpekte områder (økologiske funksjonsområder) i et landskap hvor det er aktiv jordbruksdrift.

**Norges Bondelag går imot at jærtistel og skredmjelt tas inn i ordningen ”prioriterte arter”. Begge artene er allerede fredet og vi mener miljømyndighetene i stedet bør bevare artene gjennom frivillige avtaler om skjøtsel og bruk med grunneierne.**

Trøndertorvmose:

Trøndertorvmose er en myrart som er påvist i fem kommuner i Nord-Trøndelag.

Funnstedene indikerer at det er middels fuktig, fattig jordvannsmyr som er det typiske voksestedet. I forslaget til forskrift for trøndertorvmose står at;

### § 3. Forbud mot uttak, skade og øydeleggelse

*”Enhver form for uttak, skade eller ødeleggelse av trøndertorvmose er forbudt. Som ødeleggelse regnes grøfting og andre tiltak som endrer vannbalansen i jorda, tråkk, nydyrking, utfylling og lagring av masser, vegbygging samt andre handlinger dersom de er egnet til å skade, tildekke eller på annen måte forringe forekomster av arten”.*

### § 4. Artens økologiske funksjonsområde

*”Som økologisk funksjonsområde for trøndertorvmose regnes artens leveområder. I det økologiske funksjonsområdet for trøndertorvmose er bruk som tar hensyn til artens leveområder tillatt. Annen bruk er ikke tillatt. Med unntak av de handlinger som er nevnt i tredje ledd, kan forvaltningsmyndigheten inngå avtale med grunneier eller rettighetshaver om hvilke handlinger som skal være tillatt, og hvilke som ikke skal være tillatt. Forbudet etter andre punktum gjelder ikke for handlinger som er regulert i avtalen.*

*Grøfting og andre tiltak som endrer vannbalansen i jorda, nydyrking, utfylling og lagring av masser, vegbygging samt andre former for nedbygging er forbudt.*

Vår dato                      Vår referanse  
16.01.2014                    10/00717-6

---

*Dersom bestemmelsene i andre eller tredje ledd medfører en vesentlig vanskeliggjøring av igangværende bruk og et vesentlig tap, kan grunneier kreve at området vernes etter naturmangfoldloven kapittel V eller at det gjøres unntak fra prioriteringen for de aktuelle områdene etter § 8.*

*Dersom det planlegges inngrep i et økologisk funksjonsområde for trøndertorvmose, kan forvaltningsmyndigheten kreve at følgene av det planlagte inngrepet for denne arten klarlegges i samsvar med naturmangfoldloven § 24 første ledd bokstav c.*

*Ved vedtak etter annet lovverk, skal hensynet til arten og dens økologiske funksjonsområde ivaretas i samsvar med denne forskriften.”*

De foreslåtte restriksjonene som skal gjelde i de økologiske funksjonsområdene for arten er like strenge som for et verneområde. Til tross for det strenge restriksjonsnivået, følger det ikke erstatning til grunneier. **Norges Bondelag mener forslaget om å ta trøndertorvmose inn i ordningen prioriterte arter med hele artens leveområde som økologisk funksjonsområde er snikinnføring av vern uten erstatning til grunneier og går imot hele forslaget. Norges Bondelag mener miljømyndighetene i stedet bør vurdere områdevern jf. kapittel V i naturmangfoldloven for å ta vare på arten.**

Svartkurle:

Orkideen svartkurle er i henhold til faggrunnlaget ”knyttet til det tradisjonelle utmarkslandskapet, til baserike og ugjødslede slåttmarker og beitemarker med artsrik vegetasjon i høgereliggende strøk”. Arten er avhengig av skjøtsel og utmarksbeite for å klare seg. Norges Bondelag viser til at slåttemark allerede er tatt inn i ordningen ”utvalgte naturtyper” og at det her ligger en mulighet til å gi arten nødvendig beskyttelse og skjøtsel. Vi viser også til at svartkurle allerede er oppført i forskrift om truede arter og er fredet mot ”direkte skade og ødeleggelse, innsamling og annen form for direkte etterstrebelse”.

I forslaget til forskrift for svartkurle står at;

§ 3. Forbud mot uttak, skade og ødeleggelse

*”Enhver form for uttak, skade eller ødeleggelse av svartkurle er forbudt. Som ødeleggelse regnes gjødsling, nydyrking og nedbygging og andre handlinger dersom de er egnet til skade”.*

Det er for svartkurle ikke foreslått opprettet et økologisk funksjonsområde etter § 24, bokstav b. **Norges Bondelag mener det er i strid med naturmangfoldloven når det fremmes forslag om prioritering av svartkurle uten økologisk funksjonsområde, men likevel med strenge restriksjoner på arealbruken i et udefinert område rundt arten. Norges Bondelag mener dessuten dette vil ramme de anbefalte skjøtselstiltakene som blant annet er slått og beiting.**

**Norges Bondelag går imot at svartkurle tas inn i ordningen ”prioriterte arter”. Orkideen er allerede fredet og vi mener miljømyndighetene i stedet bør bevare arten**

Vår dato                      Vår referanse  
16.01.2014                    10/00717-6

---

**gjennom frivillige avtaler om skjøtsel og bruk med grunneierne og utnytte de mulighetene som ligger i at slåttemark er en utvalgt naturtype.**

**Konklusjon:**

**Norges Bondelag mener at myndighetene ved praktiseringen av loven må legge opp til en endret saksbehandling som snus ”opp ned” ved at berørte aktører blir tatt med i arbeidet med å utarbeide en god handlingsplan før alle premisser er nedfelt i forskrift.**

**Dessuten må det innføres praksis med å kunne inngå avtaler med berørte grunneiere som holder disse økonomisk skadesløse som følge av ivaretagelse av de prioritert arter.**

**Alternativt til avtaler må det lovhjemles erstatningsvern for næringstapet i § 23, dvs. i samsvar med utmålingsreglene i lov 6. april 1984 nr. 17 om vederlag ved oreigning av fast eiendom (ekspropriasjonserstatningslova).**

Med vennlig hilsen

*Elektronisk godkjent, uten underskrift*

Arild Bustnes

Finn Erlend Ødegård